

ZenZez Hotel & Lounge

Een wandeling door de Parken

Een ommetje van circa 4 km door de wijk de Parken in Apeldoorn

Over geschiedenis, groen en architectuur

ivn natuur
educatie
Apeldoorn

ZenZez
HOTEL & LOUNGE
PUUR GENIETEN IN STIJL

**ERFGOEDPLATFORM
APELDOORN**

äpeldoorn

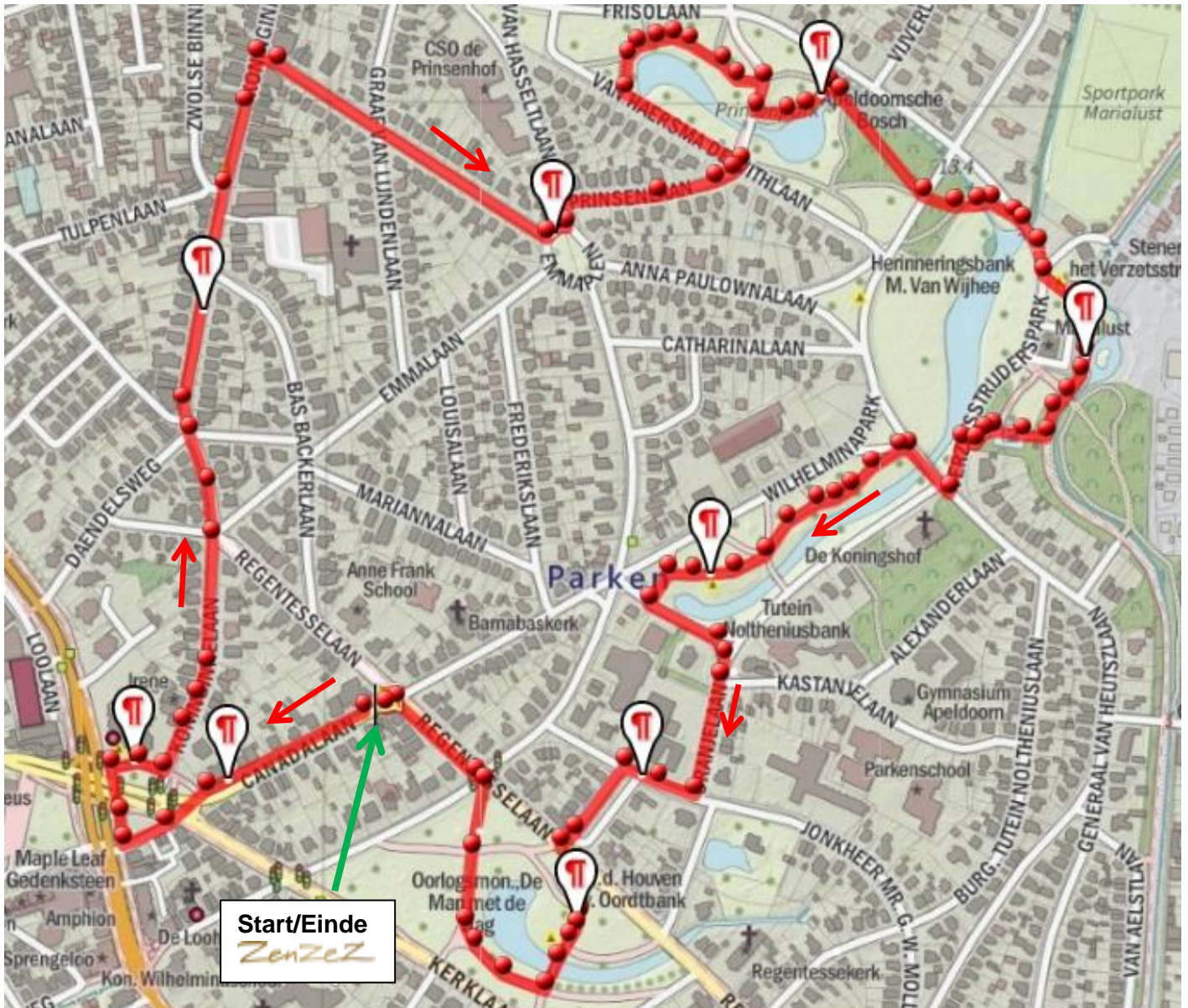
Wandeling door de wijk de Parken – circa 4 km

Beginpunt: ZenZez Hotel & Lounge, Canadalaan 26, Apeldoorn

Korte omschrijving: Wijk De Parken is één van de fraaiste historische wijken van Nederland. Het merendeel van de bebouwing is tussen 1890 en 1940 gerealiseerd in verschillende bouwstijlen.

De wandeling gaat via de Koninginnelaan, waar je diverse winkels vindt, door de vier parken van de wijk: het Prinsenspark (ca. 1909), het Verzetsstrijderspark 1925-1940), het Wilhelminapark (1890) en het Oranjepark (1876). De route is ook te wandelen via de IVN Routes app. Je ziet dan op je smartphone waar je bent en je krijgt onderweg informatie van je digitale IVN natuurgids.

De route vanaf ZenZez Hotel & Lounge, Canadalaan 26

Enkele winkeltips op de Koninginnelaan vind je in het blog op de website van ZenZez (www.zenzezhotelandlounge.nl of scan de QR code).

***Ga vanaf de ingang van ZenZez Hotel & Lounge linksaf (Canadalaan).
Steek de Kerklaan over en loop nog even door tot de Loolaan.***

Maple Leaf monument

Deze esdoorn op de hoek van de Canadalaan en de Loolaan werd geplant op 29 december 1945 door generaal Guy Granville Simonds. Aan de voet van deze boom staat een gedenksteen. Boom en steen brengen de dankbaarheid van Apeldoorn voor de bevrijding door de Canadezen tot uitdrukking.

Guy Granville Simonds (1903 - 1974) was commandant van het 2nd Canadian Army Corps, vocht in Normandië en onder zijn leiding werden delen van Zeeland, het gebied ten oosten van de IJssel en de noordelijke provincies bevrijd.

Bij verkeerslichten rechts oversteken naar de Grote Kerk.

Grote Kerk met beeld Koningin Wilhelmina

Door toedoen van onvoorzichtige loodgieters brandde de Grote Kerk, een Waterstaatskerk, die hier voorheen stond en bovendien een cadeau was geweest van Koning Willem I, in 1890 helemaal af. De loodgieters waren bezig met onderhoudswerkzaamheden, maar wilden een begrafenis van een kennis op de tegenover gelegen begraafplaats bijwonen. Ze lieten het toezicht over aan een leerling, die stiekem ook even naar de begrafenis ging kijken, waarna waarschijnlijk wat vonken en de harde wind hun werk deden.

Deze kerk moest worden vervangen en er werd door de kerkvoogden een ontwerpwedstrijd uitgeschreven. Het project mocht niet meer dan 170.000 gulden kosten. De wedstrijd liep uit op een soap, want de vakjury, bestaande uit drie ervaren architecten, koos voor het ontwerp van Paul du Rieu, maar de kerkvoogden voor het ontwerp van Jan Verheul. Uiteindelijk werd Nederlands bekendste kerkenbouwer Pierre Cuypers om een onafhankelijk oordeel gevraagd en hij koos voor het ontwerp van Hendrik Petrus Berlage. De kerkvoogden hielden, ondanks alle deskundige aanbevelingen, voet bij stuk en Verheul ontwierp de Nieuwe Grote Kerk.

Op 16 juli 1891 werd de eerste steen gelegd door Koningin Wilhelmina, onder het toezien oog van Koningin-Regentes Emma. Bij de bouw werden er grote hoeveelheden bakstenen gebruikt van de afgebrande Nieuwe Kerk. In 1892 werd de kerk in gebruik genomen.

Het beeld van koningin Wilhelmina, gemaakt door Greet Grottendieck, werd op 5 september 1998 onthuld door prinses Margriet. Het werd geplaatst ter gelegenheid van de inhuldiging van koningin Wilhelmina op 6 september 1898.

Het beeld is bewust niet op een sokkel geplaatst, omdat de kunstenaar haar werkstukken te midden van de mensen neerzet. De vorstin is wandelend - in de richting van Schouwborg Orpheus - afgebeeld terwijl zij een hoed op heeft en een parasol draagt.

Voor de Grote Kerk rechtsaf en na de kerk direct linksaf de Koninginnelaan in. Na enige tijd diverse winkels.

De Koninginnelaan heette vroeger de Zwolscheweg. Deze begon bij de Grote Kerk en liep via Vaassen naar Zwolle.

Links op de nummers 45 tot en met 51 zijn enkele 'Apeldoornse huuskes' gebouwd in 1883. Het zijn allemaal gemeentelijke monumenten. Herkenbaar aan het uitbouwje in het midden om meer zolderruimte te krijgen.

Timmerman Hendrikus Mouw bouwde in 1883 4 bijna identieke huizen. Hij verhuurde de huizen. In 1910 verkocht hij nummer 45 voor 5350 gulden. In 1931 is het huis nog gesplitst en is er een dubbel huis van gemaakt.

Na het overlijden van Hendrikus Mouw in 1911 werden alle huizen verkocht en ze staan er nu nog steeds in volle glorie. (Bron: www.parkenbuurt.nl).

Toenmalige Zwolscheweg circa 1930

Koninginnelaan 45 - 51

Voor lunchrestaurant Royal Daan rechtsaf (Prins Mauritslaan)

Emmapark

De Prins Mauritslaan komt uit op het Emmapark. Of dit ooit een écht park is geweest is niet duidelijk. Mogelijk is dit deel zo genoemd om het aantrekkelijker te maken om grond te verkopen, toen dit deel aan het eind van de 19e eeuw werd verkaveld.

Even links en direct rechtsaf (Prinsenlaan).

***Einde weg, voor het Prinsenpark linksaf en om de vijver heenlopen
(houd de vijver steeds aan je rechterhand).***

Prinsenpark

Het Prinsenpark, Verzetsstrijderspark, Wilhelminapark en het Oranjepark vormen het oudste openbare groen van de stad Apeldoorn. Ze zijn ontstaan bij de verkaveling van de grond rond 1900. De omliggende villa's kijken met hun

voorzijden op de parken uit. De stijl van de parken wordt de Engelse landschapstijl genoemd. Een bekenstelsel verbindt de parken onderling en voorziet ze van water.

Als groen knooppunt in een stad kunnen dieren hier rusten en foerageren als ze onderweg zijn naar buitengebieden. Vogels vinden nestgaten in de bomen en het water lokt waterdieren. In de herfst zijn er ook verschillende soorten paddenstoelen te vinden.

Links achter een van de bankjes staat een grote, wat verfromfaaide **taxus**. Dit is een vrouwelijk exemplaar. De rode bessen met de voor mensen giftige zaden die in de herfst verschijnen, worden door vogels snel gezien en gegeten. Het maagzuur zorgt ervoor dat het vruchtvlees verteerd wordt en als voedsel wordt opgenomen. Ook het omhulsel van het zaad wordt deels verteerd en met de mest uitgescheiden waardoor het ontkiemen kan.

Verderop kom je een mannelijke struik tegen.

Iets voor de groenblijvende rododendron staat links van het pad een **ginkgo biloba** of **Japane notenboom**. Ginkgo betekent zilveren vrucht. Deze bijzondere boom

komt alleen in China in het wild voor. Bekijk eens de fraaie waaiervormige bladeren. In de herfst kleuren ze opvallend geel. Een Chinese dichter noemde het blad een eendenpootblad vanwege de vorm. Uit fossiele vondsten blijkt dat de ginkgo 200 miljoen jaar geleden de belangrijkste boom was, lang voordat er loof- en naaldbomen waren. Het is dan ook niet verbazingwekkend dat deze taaie boom het ook goed doet in het stadse milieu van nu, waar de lucht meer of minder verontreinigd is.

Op kruispunt van paden rechts – en direct – voor brug - weer links. (Verzetsstrijderspark).

Monument Apeldoornsche Bosch

Dit monument met gedenkplaat en informatie betreft het verhaal van de deportatie door de Duitsers in 1943 van de Joden uit het Sanatorium Het Apeldoornsche Bosch. Het Joods monument is in 1990 ontworpen door Ralph Prins. Voor meer informatie kijk op: www.apeldoornschebosch.nl

Achter het monument staat een enorme **taxus**. De taxus is de oudste inheemse boom in Nederland en heeft groenblijvende naalden. De taxus groeit langzaam en kan lang leven. Deze boom is erg giftig: het eten van blad of zaad heeft menig mensen- en dierenleven gekost. Daarom kreeg de taxus al vroeg in de geschiedenis de naam van boom van leven en dood. Maar er wordt ook een medicijn van gemaakt tegen kanker. De taxus die je hier ziet is een mannelijke boom, een stukje terug zag je al een vrouwelijk exemplaar.

Op kruispunt rechtsaf over bruggetje met houten leuning.

Weg oversteken en zandpad door bosje. Over de brug met stenen leuning. Op de driesprong van verharde wegen rechtdoor en dan het pad op dat achter de witte Villa Marialust om loopt.

Monument verzetsstrijders

Hier liggen 19 hardstenen gedenkstenen. Deze stenen zijn door de gemeente geplaatst op verzoek van nabestaanden van omgekomen Apeldoornse verzetshelden. Met opzet zijn de stenen onder verschillende hoeken ingegraven en de kring waarin zij liggen is bewust niet helemaal symmetrisch. Zo wordt aangegeven dat het om verschillende individuen gaat, die elkaar soms helemaal niet kenden en lang niet altijd contact met elkaar hadden. Het monument is zo ontworpen dat het mogelijk is nieuwe stenen met namen bij te plaatsen als daar in de toekomst behoefte aan zou ontstaan.

Links is het voormalige koetshuis van het landgoed. Maria de Heus heeft op 15 augustus 1844 de eerste steen gelegd.

Villa Marialust is een van de weinig overgebleven buitenhuizen uit de geschiedenis van Apeldoorn. De villa is een voorbeeld van het neoclassicisme, een bouwstijl geïnspireerd door de bouwstijl van de Griekse en Romeinse tempels.

De villa is in 1824 gebouwd op het terrein dat rond 1820 de naam De Vlijt kreeg van de eigenaar Ameshoff. Er was toen veel bedrijvigheid door de twee gemoderniseerde papiermolens waar zeventig arbeiders werkten. De Grift leverde de waterkracht voor deze molens. In 1843 kocht Willem Hendrik de Heus het bedrijventerrein met de villa en het park. De villa die ook De Vlijt heette werd een lustoord voor zijn dochter Maria en hernoemd tot Marialust.

Verschillende families bewoonden Marialust tot de gemeente het landgoed kocht in 1930. In de Tweede Wereldoorlog huisde er de bezetter. Ook is het historisch museum van Apeldoorn er een tijdje gehuisvest geweest.

Taxus

Ginkgo biloba

Op kruising rechtdoor (langs de Grift met stapstenen).

De Grift heeft in de geschiedenis van Apeldoorn een belangrijke rol gespeeld. Als nederzetting is Apeldoorn aan dit watertje ontstaan. Door de ligging aan de Grift heeft Apeldoorn zowel economisch als cultuurhistorisch een opmerkelijke ontwikkeling doorgemaakt.

Zoals de naam aangeeft is de Grift gegraven, een vergraven beek(stelsel). Dit werd gedaan om waterkracht te kunnen opwekken voor de aandrijving van watermolens. In de hoogtijdagen, omstreeks de 17de eeuw, stonden er niet minder dan 33 watermolens op de Grift; in die tijd vooral voor de fabricage van papier.

In het begin van de vorige eeuw nam met de komst van stoom en elektriciteit de economische betekenis van de Grift als krachtbron snel af. Uiteindelijk leidde de vervuiling van het beekwater, door afvalwater van de vele bedrijven die in de voormalige watermolens waren gevestigd en de oprukkende stedelijke bebouwing er toe, dat de beek geheel uit het stadsbeeld verdween. De beek werd via een ondergronds leidingstelsel via de vijvers in het Zuiderpark afgeleid naar het Apeldoorns Kanaal.

In de afgelopen 25 jaar zijn alle vervuilingbronnen opgeheven. De Grift is nu weer zo schoon dat het beekstelsel weer een belangrijke ecologische verbindingszone is voor waterdieren.

Stapstenen. Kun je naar de overkant door op elke steen 1x te gaan staan?

1^e pad rechtsaf (voor elektra huisjes, over parkeerplaats).

Na de parkeerplaats linksaf.

Op het kruispunt rechtsaf. Over stenen brug en direct links het asfaltpad door het Wilhelminapark in (houd de vijver steeds aan je linkerhand).

Dat **coniferen (thuja)** enorme afmetingen kunnen aannemen, is aan de linkerzijde vlak voor de brug goed te zien.

Verderop in het park links het **Monument Tutein Nolthenius**. Henri Paul Jules Tutein Nolthenius was burgemeester van Vlissingen en later van Apeldoorn. Hij beschermde de kunst en het ambacht. Dit monument werd als eerbetoon van de Apeldoornse en Vlissingse burgerij onthuld op 9 maart 1932.

Wilhelminapark ca 1920

Einde van het pad, op driesprong, links en op de openbare weg linksaf (bij elektriciteitshuisje, vijver aan de linkerkant).

Op driesprong rechts (Oranjelaan). Einde van de weg rechtsaf (Molleruslaan).

Koninklijke HBS en Prins Hendrikplein

Sinds 1872 is er door de Apeldoornse gemeenteraad wel gepraát over het oprichten van een Hogere Burgerschool, maar die komt er niet. De gemeenteraad vindt het te duur. In 1876 verzinnen burgemeester en wethouders een list: zij vragen via een omweg de koning zijn invloed aan te wenden om in Apeldoorn een HBS te realiseren. De koning reageert vlot en instemmend en stelt 10.000 gulden ter beschikking (een geweldig bedrag in die tijd). Weer volgt een eindeloze discussie in de raad. Maar als burgemeester Van Hasselt de raadsleden voorhoudt dat ze de koning toch niet kunnen bruuskeren, gaan ze akkoord. Van Hasselt spoedt zich naar de koning om hem te vertellen dat de raad met algemene stemmen akkoord is gegaan.

Op 1 oktober 1877 wordt de school plechtig geopend in aanwezigheid van koning Willem III en zijn broer prins Hendrik der Nederlanden, bijgenaamd 'de Zeevaarder'. De school heeft in 1876 al het predicaat 'koninklijk' gekregen (dus vóór de bouw!) en mag de naam van de prins dragen: 'Koninklijke Hogere Burgerschool Prins Hendrik der Nederlanden', een naam die tot op de huidige dag op de gevel staat.

Aan het begin van het parkje van het Prins Hendrikplein staat een grote **eik** met een markant smeedwerk hekje met daarin de jaartallen 1533 - 1933. Deze zomereik, aangeplant in 1933, gedenkt het 400ste geboortejaar van 'vader des vaderlands' Willem van Oranje.

Linksaf Prins Hendrikplein.

Weg oversteken en het voetpad in dat het Oranjepark in loopt.

Het Oranjepark is het oudste park van Apeldoorn en werd ontworpen door de Zutphense landschapsarchitecten vader en zoon Hoogeweg. Het was de uit Rotterdam afkomstige Hendrik Christiaan van der Houven van Oordt die dit park aan de gemeente schonk nadat hij de grond van het voormalige landgoed de Pasch had aangekocht en verkaveld voor het bouwen van villa's. Een aantal van de statige en karakteristieke woningen rondom het park dateren nog uit het eind van de 19^e eeuw, die de start was van een periode van groei van Apeldoorn.

Oranjepark 1953

Het park werd op 13 mei 1876 feestelijk in gebruik genomen. De statige villa's die het park omringen en waarvan vele in oude luister zijn hersteld, geven extra sfeer.

Op initiatief van de Vereniging ter Veraangenaming van het Verblijf, de voorloper van de VVV, werd de monumentale **hardstenen bank** geplaatst die rechts van het pad ligt. Het is een aandenken aan de voortvarende Van der Houven van Oordt.

De sierlijke **muziektent** is een replica van de muziektent die in 1998 werd ingewijd. In de zomer worden op zondagmiddagen concerten gegeven.

De **fontein** met een tiental stralen kan met één knopomdraai uit en aan gezet worden. Dit gebeurt bijvoorbeeld wanneer de muziek in de tent begint.

Rechts voor de brug bevindt zich **het beeld ter nagedachtenis aan hen die vielen in de Tweede Wereldoorlog**. Bij deze 'man met de vlag' ontworpen door Cees Hund vindt jaarlijks de 4 mei-herdenking plaats.

De monumentale bomen in het park zijn halverwege de 19^e eeuw aangeplant. Ze staan in groepen of alleen, waardoor ze extra pronken met hun omvang. Langzamerhand moeten enkele bomen die gebreken gaan vertonen wijken voor verjonging.

Rechtdoor de brug over en rechts het pad dat om de vijver loopt.

Houd op driesprong rechts aan en loop rechtdoor naar de verkeerslichten. Hier oversteken (Regentesselaan).

Op de kruising linksaf terug naar ZenZez Hotel (Canadalaan).

We hopen dat u een fijne wandeling hebt gemaakt. Meer wandelen of fietsen? Kijk op www.ivn-apeldoorn.nl in het menu routes.

Colofon

Deze en ook andere routes in en rondom Apeldoorn vind je op www.ivn-apeldoorn.nl. Je kunt de route ook wandelen via de IVN Routes app.

Kom je tijdens de tocht een wijziging tegen in de route of de informatie? Laat het ons weten via routes@ivn-apeldoorn.nl

Bronnen en foto's:

CODA archief, Hans Hogenbirk, Monic Breed, Yvonne Zwikker, www.deparken.nl, www.apeldoornendoorlog.nl, www.geheugenvanapeldoorn.nl, IVN-Apeldoorn

Disclaimer: IVN Natuureducatie aanvaardt geen aansprakelijkheid voor schade op welke wijze dan ook ondervonden door gebruik te maken van deze route.

(Versie: 12-02-2022)